

Et jødisk nytestamente

Kristeligt Dagblad

Lørdag 7. juli
1990

Kronik

Af Kai Kjær-Hansen

I en tid hvor vi venter på den endelige udgave af den nye oversættelse af Bibelen til dansk er det interessant at følge med i, hvad der sker andre steder i verden vedrørende bibeloversættelse. For eksempel at der sidste år er udgivet et jødisk Nytestamente på engelsk.

Hvorfor er dette Nytestamente forskelligt fra alle andre Nytestamenter? Sådan spørger dr. David H. Stern, en messiansk jøde, dvs. Jesus-troende jøde, som er født i USA, men fra 1979 har boet i Jerusalem. Spørgsmålet gælder hans egen oversættelse af NT, som har fået titlen Jewish New Testament (JNT). I sit svar peger Stern på, at JNT udtrykker Det nye Testaments oprindelige jødiskhed. Næsten alle engelske oversættelser af NT sætter dets budskab ind i en hedensk-kristen lingvistisk, kulturel og teologisk ramme.

Det er der intet forkert i. For selv om evangeliet er jødisk i sin oprindelse, er det ikke kun for jøder, men også for hedninger, siger Stern.

Men formålet med JNT er at gøre det til noget normalt at tænke på NT som en jødisk bog. Stern vil udfordre jøder, så de forstår, at NTs budskab kan man godt tage imod som jøde; samtidig udfordrer han hedningekristne til at erkende deres tros jødiskhed og deres enhed med det jødiske folk.

På tre måder søger Stern at udtrykke NTs jødiskhed:

1: Kosmetisk ved at gengive personnavne, stednavne, jødiske fester og jødske grupperinger på Jesu tid i deres hebraiske form. For eksempel Yeshua i stedet for Jesus, P'erushim i stedet for farisæere osv.

2. Kulturelt og religiøst ved fx at gengive tzitzit i stedet for »kvast« (på en kappe). Et udtryk som Det gamle Testamente bruges heller ikke, men derimod Tanakh, det almindelige ord jøder bruger, når vi siger Det gamle Testamente.

3. Teologisk ved fx i Rom. 10.4, hvor JNT ikke oversætter, at Kristus er »lovens ophør«, men at Messias er det mål, som Toraaen sigter til.

Stern definerer sin oversættelse som »dynamisk«, hvor han altså mere søger at gengive meningen end at gengive de græske ord på en bogstavelig måde. Når det drejer sig om nogle spørgsmål, bliver oversættelsen ligefrem »militant« - en betegnelse han selv bruger. Eksempelvis oversætter han de to græske ord, som i den autoriserede danske oversættelse er gengivet med »under loven« med tretten engelske ord («in subjection to the system which results from perverting the Torah into legalism«). Hermed tilkendegiver han, at Paulus ikke taler imod loven, som sådan, men mod en pervertering af loven, en lovretfærdighed.

Det er, hvad en privat oversættelse kan tillade sig. Alligevel må spørgsmålet rejses, om det ikke er en for dristig oversættelse. Man må nemlig formode, at de to ord også for de første læsere har været vanskelige. Gør man dem meget mere forståelige for moderne læsere, står man i fare for - alle gode hensigter til trods - at indsnævre et meget komplekst teologisk spørgsmål. For egen del er jeg mest

tilbøjelig til at foretrække en præcis, ordret oversættelse af vendinger, der er teologisk meget tunge og spændingsfyldte i stedet for meget forklarende oversættelser. Så må prædikanten og den bibelske eksegesi udmønte, hvad det nærmere betyder. På den måde undgår man bedst at fylde en oversættelse med særmeninger.

Ser man på oversættelsen primært som et evangeliserende middel blandt engelsktalende jøder, der ikke forstår meget hebraisk, og som måske tror, at NT er en hedensk bog, behøver man ikke at skyde løs på oversættelsen. Og man behøver heller ikke at få sure opstød over, at Stern har ladet Jesus og apostlene tale »Jøde-engelsk«.

Særligt smukt er det ikke. Men formig er det smukke i bibeloversættelsen af sekundær betydning i forhold til forståeligheden. Men man kan kritisere, at målgruppen ikke er defineret tilstrækkeligt tydeligt, og at Stern ikke tager de teologiske forbehold, som man må gøre, hvis man laver en meget målgruppe-bestemt oversættelse, samt at han så stærkt understreger, at hans oversættelse netop gengiver NTs oprindelige jødiskhed. Det er nemlig lettere sagt end gjort at lave en sådan.

Når man udskiller de hebraiske person- og stednavne samt navne på jødiske grupperinger og fester bliver der af de omkring 400 hebraiske og aramaiske ord i JNT kun 70 tilbage. Jeg har svært ved at forestille mig, at man kan udtrykke NT's oprindelige jødiskhed med så få ord. Og set fra en teologisk synsvinkel er brugen af denne selektion ikke uproblematisk. Missionsbefalingen taler fx om Faderen, Sønnen og Ruach H.Kodesh. Når det kun er det sidste led (Helligånden), som i JNT bliver gengivet med et hebraisk udtryk, får læseren let det indtryk, at det er det

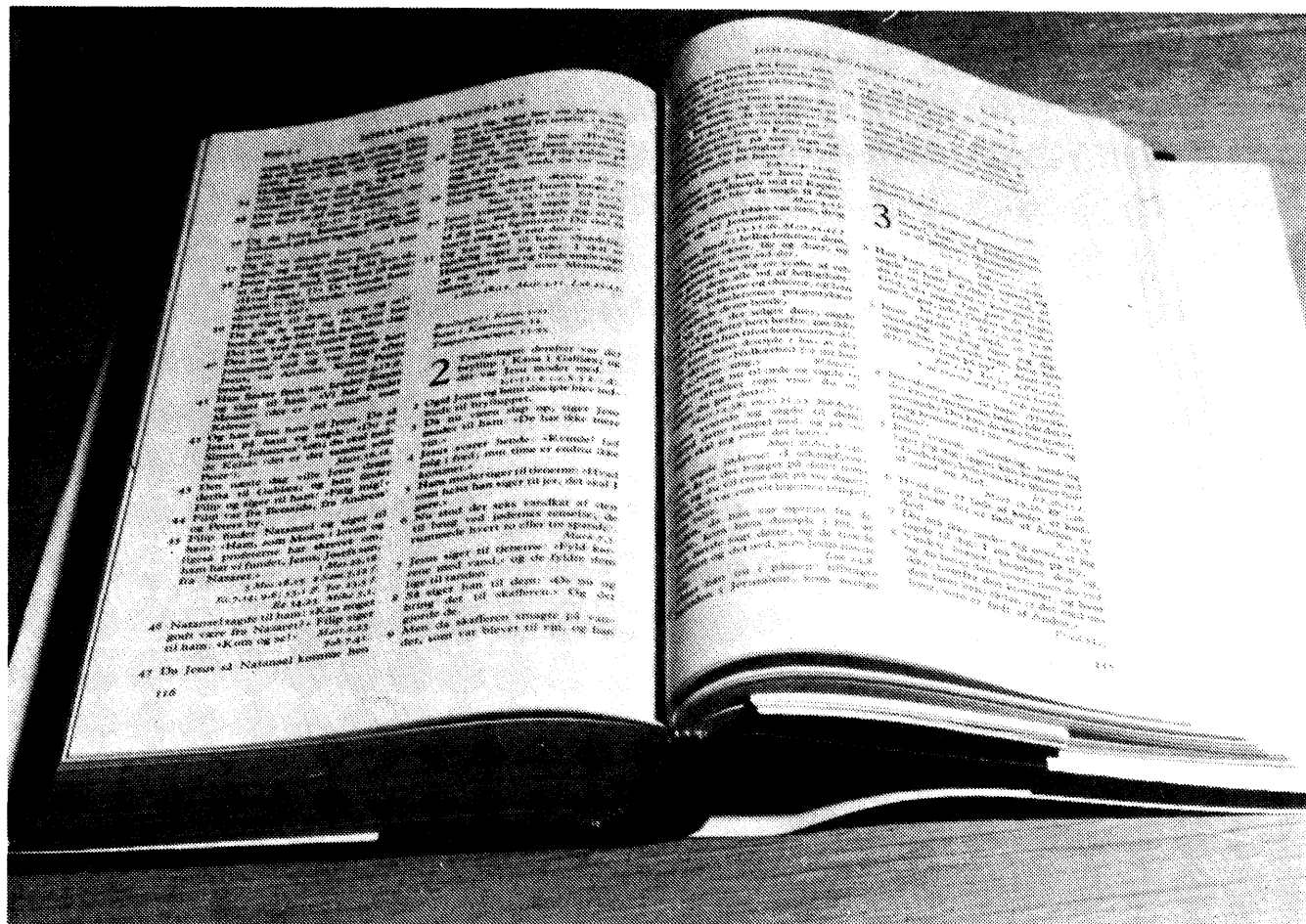
Den fuldkomne bibeloversættelse hører den kommende verden til - hvis der altså er brug for oversættelser der, skriver teol. dr. Kai Kjær-Hansen. Indtil videre har Gud vist i stort mål gjort brug af ufuldkomne oversættelser. End ikke den nuværende danske autoriserede er faldet ned fra himlen! Således rustet kan man - også for mere end kuriositetens skyld - læse et nyoversat jødisk Nytestamente på engelsk.

*Enhver
bibeloversættelse vil
kunne kritiseres. End
ikke den nuværende
autoriserede
oversættelse er faldet
ned fra himlen!*

tredje element i denne formel der er mest betydningsfuld.

Enhver moderne bibeloversætter må hele tiden foretage et valg. Skal man mest lægge vægt på at videregive en fornemmelse af, at NT er et skrift fra antikken og med fare for, at moderne læsere ikke forstår det eller ikke føler det relevant, eller skal man tænke mest på modtageren og dennes måde at udtrykke sig på og tænke på og så med fare for at blive anklaget for at have mørkelagt elementer fra det oprindelige miljø?

Det er et fælles problem

for alle oversættere. Og der er næppe nogen oversættelse, der er fuldt konsekvent på dette punkt. Et udtryk som »ved den tiende time« gengiver Stern med »omkring klokken fire«. De længdemål, som findes i NT omregnes til miles, yards og feet. Og stenkruggerne ved brylluppet i Kana havde hver en kapacitet på tyve eller tredive gallons!

Selv synes jeg, at disse opregninger er udmærkede. Men hvad man end måtte mene om det, viser disse eksempler, at for Stern er det også her den moderne læsers situation, der er bestemmen-

de for hans oversættelse. Det er en god og dynamisk oversættelse, men kulturelt og kosmetisk er det ikke en særlig jødisk oversættelse på disse punkter.

Med andre ord: En oversættelse, der vil udtrykke Det nye Testaments jødiskhed på et forståeligt engelsk, kommer ikke uden om de valg, som »hedninger« også må foretage for at gøre en tekst forståelig. Selv for Stern har det medført, at nogle jødiske forhold er blevet mørkelagt.

Af teologer - jødiske og kristne - er der nok fare for,

at David H. Sterns oversættelse vil blive betragtet som en kuriositet. Fra et videnskabeligt synspunkt må den kritiseres for, at den lover mere end den holder. Men alligevel kan den jo godt gøre gavn. Jøder kan få en fornemmelse af duften af jødiskheden i NT, og kristne, der læser den, får færtan af den samme duft.

Oversættelsen af en lang række enkeltsteder hos Stern kan naturligvis diskuteres - og kritiseres. Det vil man også kunne med den nye danske bibeloversættelse, vi venter på. Ja ikke engang den nuværende autoriserede oversæt-

telse er faldet ned fra himlen!

Den fuldkomne oversættelse hører den kommende verden til - hvis der altså er brug for oversættelser der! Indtil videre har Gud vist i stort mål gjort brug af ufuldkomne oversættelser.

Det er en trøst for oversætteren af Jewish New Testament. Måske kommer danske oversættere af Bibelen også til at finde lidt trøst i den påstand om et års tid.

KAI KJÆR-HANSEN